

Kaltoinkohtelua kokeneen lapsen tunnistaminen adoptioperheissä

VASILLA JÄRVILEHTO
PSYKOLOGI
LASTEN JA NUORTEN OIKEUSPSYKOLOGIAN YKSIKÖ
HUS

Lasten ja nuorten oikeuspsykologian yksikkö

Lyhyesti: Hus:n alainen yksikkö, joka avustaa esitutkintaviranomaisia lapsiin kohdistuvien rikosepäilyjen selvittämisessä, laatii asiantuntijalausuntoja oikeuspsykologisissa kysymyksissä, kouluttaa sidosryhmiä lapsiin kohdistuviin rikoksiin liittyvissä kysymyksissä ja osallistuu hoidon tarjoamiseen ja kehittämiseen rikoksen uhriksi joutuneille lapsille/nuorille.

Meitä on 2 lääkäriä, 7 psykologia, 7 sosiaalityöntekijää, 2 aukikirjoittajaa ja sihteeri.

Mitä lapsen kaltoinkohtelu tarkoittaa?

Maaillan terveysjärjestö WHO on määritellyt lapsen kaltoinkohtelun seuraavasti: Lapsen kaltoinkohtelu käsittää kaikki sellaiset fyysisen ja psyykkisen pahoinpitelyn muodot, seksuaalisen hyväksikäytön, laiminlyönnin taikka kaupallisen tai muun riiston, joista seuraa todellista tai mahdollista vaaraa lapsen terveydelle, elämälle, kehitykselle tai ihmisarvolle suhteessa, jossa on kyse vastuusta, luottamuksesta tai vallasta.

→ Näin laajasti määriteltynä voisi ajatella, että harva suomalaisen perheeseen adoptoitu lapsi on säästynyt kokonaan kaltoinkohtelulta

---

Seuraavia neljää kaltoinkohtelun aluetta tutkitaan tyypillisimmin erikoissairaanhoidossa: 1. Lapsen laiminlyönnin eri muodot 2. **Lapseen kohdistuva fyysinen väkivalta** 3. **Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö** 4. Lapselle seipitetty tai aiheutettu sairaus

- Tämä esitys keskittyy erityisesti kahteen näistä

Huom. Nämä osa-alueet eivät aina esiinny erillisinä, vaan lapset voivat olla usean kaltoinkohtelumuodon uhreja. Emotionaalista laiminlyöntiä ja emotionaalista väkivaltaa on yleensä mukana kaikissa kaltoinkohtelun muodoissa.

Seksuaalinen hyväksikäyttö

Finlex: Joka koskettelemalla tai muulla tavoin tekee kuuttatoista vuotta nuoremman lapselle seksuaalisen teon, joka on omiaan vahingoittamaan tämän kehitystä, tai saa tämän ryhtymään sellaiseen teokseen, on tuomittava *lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä*. Lisäksi on tärkeämuotoinen lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö sekä mm

- Seksuaalipalvelujen ostaminen nuorta
- Lapsen houkutteleva seksuaalisiin tarkoituksiin
- Sukupuolisiveellisyttä loukkaavan lasta koskevan esityksen seuraaminen

---

Seksuaalisen hyväksikäytön oireet

Median mukaan: yliseksualisoitunut käytös, unettomuus, ruokahaluttomuus, liiallinen ahmiminen, ahdistuneisuus, pääkipu, mahakipu, sosiaalisten suhteiden vaikeudet, koulunkäyntivaikeudet, masentuneisuus, eläinten kaltoinkohtelu, seksuaalinen yliaktiivisuus, seksuaalinen haluttomuus, krooninen kipu, jne...

Hyväksikäytetyillä lapsilla voi todellakin esiintyä kaikenlaisia oireita, mutta iso osa ei oireille lainkaan ja toisaalta kaikkia hyväksikäytetyillä lapsilla esiintyviä oireita on myös muilla kuin hyväksikäytetyillä

Mitä tämä tarkoittaa käytännössä? Mitä voimme päätellä tiettyjen oireiden tai oireettomuuden perusteella?

---

suuren ja niihin vaikuttaa mm tekemuodot, jatkuvuus ja lapsen muut kielteiset elämäkokemukset

Table 1
Associations between the extent of child sexual abuse (<16 years), mental health, psychological well-being, social skills, and long-term outcomes, physical health, and socio-economic outcomes in age 30

Outcome	Extent of sexual abuse				p
	None	Non-severe	Severe	Severe/permanent	
Mental health problems (18-30 years)	(n=881)	(n=281)	(n=131)	(n=402)	<0.001
1 Major depression	10.1	20.2	32.9	21.8	<0.001
2 Anxiety disorder	12.8	26.8	35.9	21.8	<0.001
3 Bipolar disorder	2.0	3.1	3.1	2.8	<0.001
4 Schizophrenia	1.0	1.2	1.1	1.4	<0.001
5 Other substance dependence	1.0	1.4	1.4	1.4	<0.001
6 Any mental health problems	19.2	27.8	36.4	26.2	<0.001
Mean SD symptoms score	1.2 (1.1)	1.8 (1.3)	1.9 (1.4)	2.0 (1.2)	<0.001
Psychological well-being (18 years)	(n=881)	(n=281)	(n=131)	(n=402)	<0.001
Mean SD self-esteem score	33.0 (4.1)	32.5 (3.9)	32.0 (4.0)	32.1 (4.1)	<0.001
Mean SD self-efficacy score	39.5 (4.1)	39.0 (4.0)	38.5 (4.0)	38.7 (4.1)	<0.001
Mean SD positive relationships quality score	21.5 (4.1)	20.5 (4.0)	20.1 (4.0)	20.6 (4.1)	0.017
Social skills (18 years)	(n=881)	(n=281)	(n=131)	(n=402)	<0.001
Mean SD self-esteem score	33.0 (4.1)	32.5 (3.9)	32.0 (4.0)	32.1 (4.1)	<0.001
Mean SD self-efficacy score	39.5 (4.1)	39.0 (4.0)	38.5 (4.0)	38.7 (4.1)	<0.001
Mean SD number of positive relationships	1.8 (1.1)	1.6 (1.0)	1.6 (1.0)	1.7 (1.1)	<0.001
Mean SD number of negative relationships	0.8 (1.1)	0.7 (1.0)	0.7 (1.0)	0.7 (1.0)	<0.001
Physical health (30 years)	(n=881)	(n=281)	(n=131)	(n=402)	<0.001
Mean SD number of hospital admissions	1.1 (1.1)	1.1 (1.0)	1.1 (1.0)	1.1 (1.0)	<0.001
Socio-economic outcomes	(n=881)	(n=281)	(n=131)	(n=402)	<0.001
1 UK life expectancy score (30 years)	11.2	11.4	11.4	11.2	<0.001
2 Mean dependent score (30 years)	1.1	1.1	1.1	1.1	<0.001
Mean SD gross income (2010-2012) in 10k£	20.0 (10.0)	19.8 (10.0)	19.8 (10.0)	19.8 (10.0)	<0.001

Yliseksualisoitunut käytös

Oire, joka herättää helposti huolen lapsen joutumisesta seksuaalisen hyväksikäytön uhriksi. (Pakonomaista, ilotonta, kohtuuttomasti aikaa vievää, muiden lasten mielestä outoa käytöstä)

Perusväestöön nähden hyväksikäytetyillä lapsilla esiintyy enemmän, mutta samoin muuten psyykkisesti oireilevilla

Altistuksen vaikutus? Millaisissa olosuhteissa lapsi on oleillut? Perhepeti, pienet tilat, isompia lapsia pienempien seurassa, kulttuurierot, netti jne.

Voi ja pitää rajata samalla tavalla kuin muutakin ei-toivottavaa käytöstä sekä tarvittaessa, myös turvataidot tärkeitä; oman ja toisen kehon kunnioittaminen, toiminta itseä uhkaavissa tilanteissa, turvallinen nettikäyttäytyminen, sukupuolivaikuttus jne

Kuritusväkivaltakin on jossain määrin haitallista erityisesti yhdistettynä muihin puutteisiin vanhemmuudessa.

Eri maiden lainsäädännössä on suuri eroja, minkälaisia fyysisistä voimankäyttöä sallitaan kasvatuksen nimissä. Maailmalla kuritusväkivalta on yleistä ja hyväksyttyä

- Erilaiset lainsäädännöt ja tapakulttuurit voivat vaikuttaa lasten tulkintaan omista kokemuksista sekä odotuksiin adoptioperheen toimintaa kohtaan. →Suomalaisista käytännöistä syytä puhua ääneen ja selkeästi?

Huomionarvoista on kuitenkin se, että adoptiotausta sinänsä voi tarkoittaa tavallista runsaampaa oireilua

Verhulst ym. (1992) tutkivat ulkomailta Hollantiin adoptoituja lapsia. Lähes puolet näistä oli kokenut hoidon vakavia laiminlyöntejä ja ylipuolella oli erokokemuksia. Mitä myöhemmin lapsi adoptoidaan, sitä kauemmin hän on ehtinyt elää kehitystä vaurioittavissa olosuhteissa ja sitä enemmän hänellä on sopeutumisvaikeuksia.

Varilon (1993) aineistona oli 414 Pelastakaa Lapset ry:n kautta vuosina 1954–56 adoptoitualasta, joiden mielenterveyspalvelujen ja päihdehuollonpalvelujen käyttöä sekä rikosrekisteriin joutumista selvitettiin. Ottovanhempien ominaisuuksilla oli suuri merkitys lapsen mielenterveydenkannalta. Nuoruusiässä adoptiolapsista 43eli noin 10 % käytti mielenterveyspalveluja. Rikollisuutta ja addiktio-ongelmia esiintyi saman verran kuin saman ikäisessä väestössä keskimäärin. Varilo havaitsi niin ikään yhteyden syntymän ja adoptiokotiin pääsemisen välisen ajan tapahtumien ja myöhempien ongelmien välillä. Mitä huonompaa hoitoa ja turvaa lapsi sai kotia odottaessaan ja mitä enemmän sijoituspaikan vaihdoksia oli, sitä todennäköisemmin hänellä esiintyi psyykkistä oireilua nuoruusiän loppuvaiheessa.

Monimutkainen kokonaisuus

Sijoituspaikkojen runsas määrä lisää sekä ulospäin suuntautuvia että sisäänpäin suuntautuvia oireita nuorissa. Toisaalta oireilevat lapset joutuvat myös vaihtamaan paikkaa muita useammin (Newton, Litrownik & Landsverk, 2000)

Ennen adoptiota seksuaalisesti hyväksikäytetyillä lapsilla voi olla muita adoptiolapsia enemmän sopeutumisvaikeuksia, sijoituspaikkoja ja adoptiovanhempien kokemaa tyytymättömyyttä, mutta tutkimuksia on toistaiseksi vähän (Nalavany, Ryan, Howard & Livingstone Smith, 2008)

Mitä tehdä jos adoptiolapsi kertoo kaltoinkohtelukokemuksista lähtömaassa?

Mahdollisimman rauhallinen suhtautuminen on tärkeää. Lapsen kokemat asiat on otettava vakavasti, mutta myös muistettava, että ne eivät todennäköisesti määritä hänen loppuelämänsä tai ole pilanneet sitä

Erityisesti jos lapsen kokemuksiin liittyy kansainvälinen ulottuvuus (kuten esim ihmiskaupassa tai lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä esittävän kuvamateriaalin tuotannossa voi olla) on syytä konsultoida poliisia asiassa

Voi miettiä onko lääkärintarkastus tarpeen lapsen tai oman mielenrauhan vuoksi (fyysinen terveys on pääpiirteissään tarkistettu adoptioprosessiin liittyen?)

Turvallinen, ennakoitava ja tavallinen arki ovat tärkeintä, mitä adoptioperhe voi tarjota, lisäksi turvataidot ja muut konstit,joista Aino pian kertoo

---

Lähteitä

- Fergusson, D.M. y. (2013) Childhood sexual abuse and adult developmental outcomes: Findings from a 30-year longitudinal study in New Zealand. *Child Abuse & Neglect*, 37, 664–674
- Nalavany, B.A., Ryan, S.D., Howard, J.A. & Linstone Smith, S. (2008). Preadoptive child sexual abuse as predictor of moves in care, adoption disruptions, and inconsistent adoptive parent commitment. *Child Abuse and Neglect*, 32, 1084 – 1088.
- Newton, R., Litwink, A.J., & Landsverk (2000). Children and youth in foster care: Disentangling the relationship between problem behaviours and number of placements. *Child abuse & Neglect*, DOI: 10.1016/S0145-2134(00)00189-7*rd neglect*.
- Norman, R.E., Byambaa, M., De, R., Burchart, A., Scott, J. & Vos, T. (2012). The Long-Term Health Consequences of Child Physical Abuse, Emotional Abuse, and Neglect: A Systematic Review and Meta-Analysis. *PLoS Medicine*, 9(11).
- Variilo E. (1993). Ottolapsisjoiutus arviointi- ja toimenpidetöressina. *Psychiatria Fennica monografiasarja 18*. Helsinki.
- Verhulst F.C., Althaus, M. & Versluis-den Bieman, H.J.M. (1992). Damaging backgrounds: later adjustment of international adoptees. *Journal of American Academy of Child and Adolescen Psychiatry*, 3, 518–24.
